

SUMMARY

Boyko Anna. Aim and learning content of professional oriented monologue competence formation of the future food technological engineers.

Introduction. *Modern society needs food technological engineers who can participate in the international fairs and exhibitions and can represent their products at the world level. Formation of professional oriented English monologue competence is beneficial to the future food technological engineers.* **Purpose.** *The purpose of the study is to research the objective for formation of professional oriented English monologue competence of the future food technological engineers and to determine modern approaches to the content selection, and its basic components.* **Results.** *Goals of professional oriented English monologue competence formation were determined by the analysis of Common European Framework of References, National Curriculum for Universities, educational qualification characteristics, educational and vocational programs for bachelors in "Food Technologies and Engineering": practical, professional, educational and developing. The research of scientific literature helped to find out that approaches to the content selection are characterized by distinguishing subject and procedural aspects. Pragmatic, linguistic, lingua-social-cultural and strategy components are studied in both aspects. The components were determined by analysis of English for Specific Purposes National Curriculum for Universities, educational qualification characteristics, educational programs for bachelors in "Food Technologies and Engineering", Common European Framework of References and questioning of 65 food technological engineers and students. On the basis of these documents and questioning the communicative situations character in the industry communicative sphere is defined: the place of food industry technological engineers communication are international professional fairs and exhibitions, food enterprises, scientific laboratories; participants of communication are food industry technological engineers, food enterprises representatives, consultants and exponents; objects of communication are food technologies and products; communicative intentions are report about product and its description.* **Conclusion.** *The study indicates that the most important type of monologue for food technological engineers in professional oriented English monologue competence formation are report monologue and description monologue. Perspective of further research is the determination of professional oriented monologue character for the future food technological engineers.*

Key words: aim of learning, learning content, subject and procedural aspects, professional oriented English monologue competence, food technological engineers.

УДК 37.091.33: 811.111

Інна Валентон

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ORCID ID 0000-0002-0386-1645

DOI 10.24139/2312-5993/2017.10/184-197

НАВЧАЛЬНА АВТОНОМІЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ

У статті розглядаються питання, що стосуються моделі формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх менеджерів шляхом навчальної автономії. Виокремлено принципи побудови моделі

формування читацької компетентності: циклічності, системності, професійної спрямованості та поетапності навчання. Обґрунтовано етапи формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні. Визначено засоби формування іншомовної компетентності в читанні та способи контролю рівня її сформованості.

Ключові слова: авторська навчальна комп'ютерна програма-тренажер, англомовна професійно орієнтована читацька компетентність, етапи формування, контроль, майбутні менеджери, принципи.

Постановка проблеми. Вид навчально-мовленнєвої діяльності, засоби, прийоми й форми навчання іншомовленнєвої взаємодії у проблемній мовленнєвій ситуації залежать від завдань конкретного етапу навчання. У практиці формування англомовної професійно орієнтованої компетентності (АПОК) у читанні майбутніх фахівців шляхом навчаючої автономії використовують інтерв'ювання, інсценівки, дискусію, диспут, інтерактивні етапи кейс-технології й метод проектів, імітаційно-моделюючі (імітаційно-діяльнісні) ділову й навчальну мовленнєву гру.

Адже специфіка професійної діяльності менеджера передбачає його безперервну активну участь у заключенні договорів, організації круглих столів, проведенні семінарів та зустрічей, у реалізації спільних інвестиційних проектів, переговорів тощо. Відповідно, виникає нагальна потреба в оволодінні майбутніми фахівцями сфери міжнародного менеджменту компетентностями іншомовного професійно орієнтованого спілкування для реалізації успішної й адекватної професійної комунікації в різних типових та нетипових проблемних ситуаціях, невід'ємною складовою яких є розуміння письмової документації без участі третьої особи перекладача (з метою уникнення витоку інформації).

У зв'язку з цим серед основних вимог таких державних документів, як: закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки», «Проект концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 роки» наголошується на підготовці працівників сфери міжнародного менеджменту, які повинні вільно володіти іноземною мовою (ІМ), як засобом міжкультурної комунікації: вести ділові усні та писемні перемовини із зарубіжними партнерами, заповнювати форми фінансових документів, складати фінансові угоди/звіти, обговорювати фінансово-економічні питання з урахуванням сучасних тенденцій розвитку та становлення мікро- й макроекономічних процесів, а також самовдосконалюватися через опрацювання автентичної літератури з фаху.

Проте, досягнення безперешкодного рівня іншомовної комунікації у процесі професійної діяльності значно ускладнюється через недостатній рівень сформованості АПОК у читанні майбутніх менеджерів.

Відтак, пріоритетного значення набуває проблема подальшого вдосконалення методики формування АПОК у читанні, зокрема, на матеріалі

автентичних спеціалізованих текстів з фаху (ТФ), оскільки успішність спілкування у професійних сферах великою мірою залежить від розуміння письмової (друкованої) інформації. Для покращення якості формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх менеджерів у нелінгвістичних вищих навчальних закладів (ВНЗ) необхідно вдосконалити процес оволодіння вміннями читання. Адже, процес формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності фахівців менеджерських спеціальностей нерозривно пов'язаний із постійно зростаючими вимогами до рівня його сформованості в умовах прискорення інтеграційних процесів у світовому економічному просторі. Це, у свою чергу, вимагає вдосконалення методики формування компетентності в читанні автентичних текстів із фаху майбутніми менеджерами для подальшої реалізації англомовного усного та писемного мовлення. Відповідно актуалізуються й завдання ефективної підготовки майбутніх фахівців до професійно-комунікативної діяльності, які конкретизовано у Програмі з англійської мови для професійного спілкування (2005) [6; 7].

Навчальна автономія в особистісно-діяльнісній концепції професійно-орієнтованих ігор розглядається нами як проектно-ігровий метод інтегрального навчання читання. Проектування ігрових форм для дистанційного веб-кейсу виходить із принципів: відповідності навчально-ігрової діяльності модельованій професійно-комунікативній діяльності; відповідності змісту гри темі й формованим навичкам і вмінням студентів; непрямого цілепокладання й активізації пізнавального інтересу; проблемності; наочності; наступності типів ігор; співробітництва викладача й студентів при комбінації індивідуальної, групової і колективної форм роботи.

Перевагою системи в межах навчальної автономії реалізації професійно-орієнтованих ігор щодо можливості їхнього застосування у формуванні АПОК у читанні є дотримання поетапності формування мовленнєвих умінь, спадковість між репродуктивною й продуктивною стадіями навчання за рахунок послідовності мікроетюдів, макроетюдів і сценарних навчально-рольових ігор, об'єднаних наскрізним сюжетом проекту.

Представимо особливості розробленої нами моделі навчання читання ТФ майбутніх працівників сфери міжнародної економіки з використанням авторської навчальної комп'ютерної програми-тренажера «Hot English» [10]. Слідом за О. Б. Тарнопольським та Н. П. Волковою, під моделлю навчання ми розуміємо «схематизоване подання всіх педагогічних заходів, що забезпечують ефективність і результативність цього процесу» [2, 10].

Аналіз актуальних досліджень. Створенню моделей навчання іноземних мов із використанням навчальних комп'ютерних програм (НКП) присвячені праці багатьох методистів: структурування моделі навчання читання (М. М. Волошинова, О. М. Метьюлкіна, Н. О. Микитенко,

Н. В. Скляренко, Л. П. Смелякова, С. К. Фоломкіна), обґрунтовано моделі навчання іноземної мови з використанням комп'ютерних програм у ВНЗ (П. Г. Асоянц, О. Б. Бігич, Є. О. Власов, М. М. Волошинова, В. Д. Ігнатенко, Т. І. Коробейнікова, О. М. Метьолкіна, О. О. Москалець, Я. В. Окопна, С. В. Радецька, Д. А. Руснак, О. С. Синекон, В. В. Стрілець, О. В. Ярошенко).

Незважаючи на наявність досліджень, присвячених моделюванню процесу формування вмінь читання, проблема розробки моделі формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх менеджерів ТФ з використанням НКП залишається невирішеною. Тому відсутність завершеної моделі використання НКП для формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх менеджерів зумовили **актуальність** нашого дослідження.

Метою нашої наукової розвідки є розгляд особливостей навчальної автономії майбутніх менеджерів у процесі формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні засобами дистанційного веб-кейсу.

Методи дослідження. Для досягнення заявленої мети нами було використано в дослідженні такі методи: *теоретичні* – аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних дидактичних, методичних і лінгвістичних досліджень з метою вивчення та узагальнення сучасних тенденцій у формуванні АПОЧК майбутніх менеджерів; *емпіричні* – педагогічне спостереження за навчальним процесом; діагностичні методи (анкетування, тестування) з метою виявлення рівня сформованості фахових іншомовних умінь; педагогічний експеримент для перевірки ефективності методики; *статистичні* – математичне опрацювання результатів дослідження, їх якісний та кількісний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Із психологічної точки зору процес сприйняття та розуміння тексту безпосередньо пов'язаний із мисленням та пам'яттю. Сприймаючи текст, студент виділяє в ньому окремі ланки, які є для нього найбільш суттєвими, і синтезує ці ланки в єдине ціле. Пам'ять при цьому – логічна та механічна – допомагає мисленню. Сприйняття та осмислення зрілим читцем здійснюється одночасно. Ці складники процесу читання нерозривно пов'язані між собою: від якості сприйняття залежить характер і рівень розуміння тексту.

Особливості формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх менеджерів закладено у структуру розробленої нами моделі навчальної автономії з формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні автентичних текстів майбутніми менеджерами, яка ґрунтується на принципах циклічності, системності, професійної спрямованості та поетапності навчання [1; 2; 4; 5; 8; 9].

Під *принципом циклічності* ми розуміємо реалізацію навчальної мовленнєвої діяльності за певною тематикою та протягом визначеної кількості практичних аудиторних занять. *Принцип системності*

відображається в розробленій підсистемі вправ, яка спрямована на оволодіння вміннями читання автентичних ТФ англійською мовою.

Ми погоджуємося з думкою вчених [3; 4; 9] і вважаємо, що в межах нашого дослідження слід відзначити, що когнітивно-комунікативний підхід до навчання АПОЧ дозволяє краще розібратися в механізмах читання з урахуванням процесів, що відбуваються в інтелекті студентів під час вилучення інформації із професійно орієнтованого тексту.

На основі вищезазначених процесів ми визначаємо стратегії англомовного професійно орієнтованого читання (АПОЧ): навчальні та комунікативні, та в подальшому використовуємо ці знання для формування АПОК у процесі навчання АПОЧ.

Слідом за когнітивно-комунікативним підходом надалі надамо характеристику підтипу когнітивних стратегій у межах навчальної автономії студентів, які стосуються безпосереднього аналізу й трансформації навчального матеріалу. Вони передбачають пошук необхідної інформації тексту, визначення головної думки чи ідеї, занотовування основного змісту текстів, складання плану тощо.

Для навчання читання актуальними є стратегії, що допомагають визначити тип тексту, який читається. Щоб краще зрозуміти текст, його необхідно, наприклад, поділити на смислові частини, здійснити смислове комбінування тексту – визначити в ньому головне і другорядне, установити зв'язок між окремими його частинами. Існують також стратегії, які сприяють розумінню тексту за рахунок аналізу незнайомих слів, наприклад, виведення значення складного слова зі значень його складових, або семантизація слова за допомогою словотворчих елементів, підбору однокореневих слів, визначення граматичних категорій. До складу названого підтипу стратегій увійшли групи навчальних стратегій, спрямованих на розвиток механізмів сприйняття, прогнозування та осмислення, які допомагають розвивати психофізіологічні механізми *сприйняття, осмислення та прогнозування*, що сприяє усвідомленню студентами необхідності варіювати стратегії для досягнення найкращого результату. Однак групу стратегій *сприйняття* необхідно розглядати також із підтипом мнемічних стратегій, які застосовуються для повторення та опрацювання звукової та графічної системи, упізнавання й використання формул і зразків, комбінування матеріалу, аналіз виразів (у тому числі контрастивний та співставний), їх переклад чи інтерпретацію значень тощо.

До наступного підтипу стратегій доцільно віднести підтип компенсаторних стратегій, що охоплює групи соціальних стратегій і належить до типу комунікативних стратегій.

Соціальні стратегії спрямовані на подолання мовних та культурних бар'єрів при читанні.

До компенсаторних стратегій, що використовуються в читанні, відносять: здогадку про тему та ідею тексту за джерелом його походження, заголовком, ілюстраціями, ключовими словами; ігнорування при першому читанні незрозумілої інформації; або перечитування незрозумілих фрагментів тексту. Здогадатися про зміст тексту під час читання допоможе пунктуація, написання слів із великої чи малої літер. Також допомагають зрозуміти текст знання граматичних структур, притаманних тій чи іншій ІМ.

Головну роль при цьому відіграють метакогнітивні здатності читача, до яких варто віднести вміння здійснювати моніторинг своїх дій, зрозуміти ціль, визначити необхідні для досягнення поставленої цілі стратегії, сфокусувати увагу, втримати в пам'яті необхідну інформацію, замінити стратегію у випадку малої ефективності.

Відповідно, ми виділяємо підтип метакогнітивних стратегій, які включають концентрацію на навчанні, обдумування процесу навчання та його планування (підготовка місця й засобів навчання, визначення конкретних завдань та планування часу їх виконання), керування процесом навчання, який передбачає вибір відповідних стратегій для виконання завдання, а також самоконтроль і самооцінку результатів навчання.

Типологія стратегій для оволодіння читанням буде виглядати таким чином (див. табл. 1).

Таблиця 1

Типологія стратегій для оволодіння читанням автентичних ТФ

Критерії	Типи стратегій	Підтипи стратегій	Групи стратегій
1. Спрямованість на визначення необхідної інформації	Комунікативні	Метакогнітивні	-визначення мети читання; -планування власних дій; -аналіз мовного і мовленнєвого матеріалу тексту; -критична оцінка особистого (індивідуального) осмислення тексту; -подолання труднощів; -оцінка ефективності стратегій, які були задіяні в читанні
		Компенса-торні	-здогадка; -ігнорування другорядної інформації

2. Спрямованість на зорове сприйняття та осмислення	Навчальні	Соціальні	-звернення про допомогу; -обмін інформацією
		Мнемічні	сприйняття: -впізнавання лексичних одиниць; -впізнавання граматичного матеріалу; -аналіз граматичних структур
		Когнітивні	-прогнозування: (формулювання гіпотез): -визначення змісту тексту за заголовком, підзаголовком, за першим реченням тексту; -визначення змісту тексту за картинкам, схемами та підписами до них; -знаходження в тексті транзитивів
		Когнітивні	осмислення (розуміння змісту): -групування фактів за ступенем їх важливості; -визначення основних частин тексту; -встановлення смислових зв'язків між фактами; -встановлення ієрархії фактів; -вибір правильного/неправильного твердження; пошук головної інформації

Виділена нами типологія стратегій для оволодіння читанням доводить необхідність уміння компонувати, поєднувати різні стратегії читання в такій послідовності, яка буде сприяти загальній меті читання найоптимальнішим способом, оскільки призначення стратегій відносно будь-якої діяльності полягає саме в тому, щоб організувати цю діяльність: задавати їй певний напрям, забезпечувати порядок у діях, виключаючи їх хаотичність і забезпечуючи логіку досягнення поставленої мети. Однак тут важливо відмітити, що володіння певними стратегіями читання навряд чи слугуватиме оптимізації діяльності читання в цілому без раціональної сукупності дій читача, які виконуються в залежності від вибору стратегій читання в певному порядку і слугують для вирішення визначеного завдання читання. Для демонстрації стратегій і завдань для їх реалізації представимо комплекс стратегій читання в таблиці 2.

Таблиця 2

Комплекс стратегій читання автентичних ТФ і завдання для їх реалізації

Стратегії	Завдання для їх реалізації
1. Планування	- ознайомлення студентів зі стратегіями, способами їх використання у процесі читання

- визначення мети читання	- визначення цілей відносно того, що: конкретно вивчати у процесі ПОЧ; конкретно розуміти у прочитаному абзаці, тексті; зрозуміти із прочитаного абзацу; тексту тощо
- планування послідовності виконання дій	- планування процесу роботи над завданням; - планування етапів виконання завдання
- планування часу для виконання завдань; - планування власних дій	- планування часу для виконання завдань; - орієнтація студентів на індивідуальний вибір стратегії
2. Сприйняття	
- впізнавання лексико-граматичного матеріалу	- звернення уваги на часову форму дієслова; на складні іменники тощо
- виділення синтагм – групування слів за певною ознакою	- виділення синтагм у реченні
- комбінування лексико-граматичного матеріалу	- визначення підмета та присудка в реченні
- аналіз словотворчих елементів, граматичних структур	- підбір назви часової форми дієслова
- виділення інтернаціональної лексики	- виділення інтернаціональної лексики в реченні
- визначення ключових слів	- визначення ключового слова в реченні
3. Прогнозування (формування гіпотез)	
- визначення змісту тексту за заголовком, підзаголовком, за першим реченням тексту	- виявлення припущення за заголовком (підзаголовком, за першим реченням тексту)
- визначення змісту тексту за картинкам, схемами та підписами до них	- виявлення припущення за схемами / графіками (малюнками)
- визначення змісту тексту за початком речення	- виявлення припущення за початком речення
- знаходження в тексті транзитивів	- знаходження в тексті транзитивів
4. Осмислення (розуміння змісту)	
- визначення основних частин тексту	- складання плану
- установлення смислових зв'язків між фактами	- установлення зв'язку між фактами
- установлення ієрархії фактів	- визначення основних фактів
-групування фактів за ступенем їх важливості	- вилучення основної інформації з тексту
- скорочення тексту за рахунок другорядної інформації	- пошук основної інформації з тексту
- вибір головної та другорядної інформації	- осмислення отриманої інформації

5. Подолання труднощів - прогнозування змісту тексту (за заголовком, ключовими словами, тощо) - підбір пропущених слів у реченні	- прогнозування змісту тексту (за заголовком, ключовими словами, тощо) - підбір пропущених слів у реченні
6. Здогадування - опора на здогадку	- виявлення здогадки про значення виділеного слова
7. Ігнорування другорядної інформації - скорочення тексту, опущення другорядної інформації	- скорочення тексту, опущення другорядної інформації
8. Оцінювання - критична оцінка особистісного осмислення тексту; - оцінка ефективності стратегій	- виконання тесту; - оцінка прочитаного та використання стратегій

Сукупність визначених стратегій для оволодіння АПОЧ, а також завдання для їх реалізації, сприяють формуванню АПОК.

Очевидно, що сформована АПОК дозволяє студентів користуватися своїм умінням читати професійно орієнтовані тексти на ІМ як способом отримання та застосування необхідної інформації в майбутньому, використання її у професійній діяльності, що відповідає потребам становлення молодих спеціалістів.

Результати аналізу навчальних програм дозволили нам з'ясувати сфери професійних знань майбутніх менеджерів, а також вимоги чинної програми з англійської мови для професійного спілкування, що визначають загальні професійні ситуації, у яких студенти повинні вміти використовувати мовленнєві вміння, нами було укладено перелік професійних сфер, де майбутні менеджери будуть застосовувати знання та вміння, набуті у процесі читання автентичних ТФ. З іншого боку ці сфери визначають тематичний аспект змісту формування АПОК у читанні майбутніх менеджерів. У таблиці 3 (див. табл. 3) відображено, що саме представляють собою чотири узагальнені теми та їх основні підтеми, які вивчаються студентами нелінгвістичного ВНЗ упродовж усього курсу навчання.

Таблиця 3

Сфери професійних знань майбутніх менеджерів

Назва сфери	Професійно орієнтована тематика			
Економіка	Основи економіки	Мікроекономіка	Світова економіка	Економіка України
Фінанси	Гроші	Грошово-кредитна політика	Міжнародні валютно-кредитні відносини	Світові фінанси

Маркетинг і менеджмент	Міжнародний маркетинг	Конкуренція	Основи менеджменту	Міжнародний інноваційний менеджмент
Світова торгівля	Міжнародні економічні зв'язки	Міжнародна економічна інтеграція	Зовнішньо економічні зв'язки	Світові товарні ринки

Коротко надамо коментар зазначеному в таблиці. Для організації процесу формування АПОК у читанні майбутніх працівників міжнародного менеджменту актуальними є такі принципи комунікативно-когнітивного підходу: міждисциплінарності; інтенсивного опертя на фонові знання; розвитку й удосконалювання всіх сторін вторинної мовної особистості; автентичності; рівневого підходу до навчання; багатоступінчастого підходу до формування АПОК у читанні; адекватного врахування типології автентичних ТФ; інтерактивності; контекстуальної обумовленості; когнітивного розриву; фреймового моделювання. Шляхом адаптації перелічених принципів до умов навчання майбутніх менеджерів походить є посилення когнітивно-прагматичної спрямованості навчання іншомовної професійно-мовленнєвої взаємодії.

Авторська навчальна комп'ютерна програма-тренажер «Hot English» є засобом реалізації цієї підсистеми [10: 4–6]. Цю модель розроблено для оволодіння вміннями читання автентичних ТФ майбутніми менеджерами в дистанційному режимі роботи з веб-кейсом «Hot English». Для впровадження розробленої нами методики найбільш оптимальним ступенем навчання ми вважаємо другий рік навчання студентів – майбутніх менеджерів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Адже, по-перше, згідно з «Типовою програмою», студенти 2-го курсу повинні володіти вміннями аналітичного читання [7]. По-друге, саме на цьому ступені навчання рівень володіння іноземною мовою дозволяє вводити нескладні ТФ мовою оригіналу. Модель розрахована на 1 семестр II року навчання майбутніх менеджерів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент» у немовному ВНЗ і включає 2 навчальні модулі та 5 змістових модулів відповідно до навчальної програми майбутніх фахівців цієї спеціальності. У межах кожного змістового модуля проходить робота за трьома етапами: 1 – дотекстовий (Pre-reading), 2 – текстовий (Reading) та 3 – післятекстовий (Post-reading) [3].

Розроблена нами модель навчання читання ТФ з використанням веб-кейсу реалізується в контексті кредитно-модульної системи навчання та модульно-рейтингової системи оцінювання. Відповідно до поступового ускладнення в межах кожної наступної нової тематики автентичних ТФ

збільшується й кількість завдань для роботи з текстом на етапах «Pre-Reading» та «Post-Reading».

За умов обмеженого обсягу нашої наукової розвідки надалі коротко зупинимося на останньому етапі Pre-Reading. Цей етап спрямований на перевірку розуміння вокабуляру та на розвиток навичок подальшого його використання в усному й писемному мовленні. Змістом цього етапу є рецептивно-репродуктивні та рецептивно-продуктивні вправи. Слідом за Н. Д. Гальською, ми пропонуємо три групи вправ на цьому етапі [3; 5]. Перша група вправ пов'язана з відтворенням матеріалу тексту з опорою на ключові слова, словосполучення та речення, скорочений чи спрощений варіант тексту. Студентам пропонується завдання на таке опрацювання тексту: розподіл тексту на смислові віхи, складання плану до тексту, пошук ключових фраз чи речень до кожного пункту плану. Друга група вправ спрямована на розвиток умінь репродуктивно-продуктивного характеру відтворювати й інтерпретувати зміст ТФ у контексті проблем, яких торкається автор; аргументовано; з опорою на матеріал тексту висловлювати свої думки й судження щодо цих проблем; оцінювати інформацію, яка міститься в ТФ, з точки зору її значущості для студента; повідомляти, про що майбутній менеджер дізнався тощо.

Невід'ємною складовою навчального процесу не лише на Pre-Reading етапі, а й у межах кожного наступного етапу є контроль сформованості рівня відповідних умінь студентів. У розробленій нами моделі передбачається поточний контроль на кожному занятті, а також рубіжний контроль у складі модульної контрольної роботи, яка проводиться після закінчення вивчення модуля. На відміну від безкомп'ютерного навчання за допомогою веб-кейсу забезпечує повну конфіденційність щодо результатів виконання завдань. Крім того, важливим моментом є можливість саморегулювання швидкості роботи та інші ергономічні можливості до НКП. Відтак, одним із завдань, що стоять перед викладачами ІМ, є формування у студентів текстової компетентності в межах навчальної автономії, яка включає в себе знання, уміння й навички, які забезпечують текстову діяльність читачів (когнітивну обробку, розуміння й інтерпретацію автентичних професійно орієнтованих текстів різних структурно-мовленнєвих типів, властивих даному регістру), їх гнучкість, уміння користуватися своїми мовленнєвими та мовними навичками.

Висновки. Отже, розроблена нами модель у межах навчальної автономії ґрунтується на принципах циклічності, системності та поетапності навчання й реалізується в контексті кредитно-модульної системи навчання та модульно-рейтингової системи оцінювання. особливості формування АПОК у читанні майбутніх менеджерів зумовлені адаптацією принципів комунікативно-когнітивного підходу до умов навчання майбутніх менеджерів АМ професійного спілкування. Виявлені методичні особливості включають: урахування перспективних потреб комунікативної діяльності майбутніх

менеджерів; побудову навчального курсу навколо предметного змісту і прагматично-комунікативних функцій професійного спілкування; рівневий багатоступінчастий підхід до формування АПОК у читанні; формування когнітивно-семантичних орієнтирів комунікативної поведінки засобами фреймового моделювання навчально-мовленнєвої діяльності в межах дистанційного веб-кейсу; дотримання принципів міждисциплінарності, автентичності, інтерактивності, когнітивного розриву.

При роботі з дистанційним веб-кейсом «Hot English» у процесі формування АПОК у читанні майбутніх менеджерів максимально реалізується принцип індивідуалізації навчання, тому що студент може вибирати й адаптувати навчальні матеріали відповідно до своїх професійних потреб та інтересів, рівня володіння ІМ, розвитку певних навичок і вмінь.

Створені розробки й матеріали відкривають додаткові **перспективи** подальших наукових розвідок щодо укладання методичних рекомендацій із формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх менеджерів та апробації отриманих результатів у нелінгвістичних ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич, О. Б. (Ред). (2017). *Кейсова і подкаст технології формування міжкультурної компетентності*. К.: Вид. центр КНЛУ (Bihych, O. B. (Ed.). (2017). *Case and podcast technology in forming intercultural competence*. K.: Printing centre of KNLU).
2. Волкова, Н. П., Тарнопольський, О. Б. (2013). *Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах*. Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля (Volkova, N. P., Tarnopolskyi, O. B. (2013). *Modeling in professional activity teaching of educational disciplines in higher education*. Dnipropetr. un-t im. Alfreda Nobelia).
3. Гальскова, Н. Д. (2004). *Современная методика обучения иностранным языкам*. М.: АРКТИ (Halskova, N. D. (2004). *Modern teaching methods for foreign languages*. M.: ARKTY).
4. Пометун, О. І., Пироженко, Л. В. (2004). *Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід*. К.: Видавництво А.С.К. (Pometun, O. I., Pyrozhenko, L. V. (2004). *Interactive Learning Technologies: Theory, Practice, Experience*. K.: Printing house A.S.K.).
5. Микитенко, Н. О. (2011). *Теорія і технології формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю* (автореф. дис. ... д. пед. н.: спец. 13.00.04, 13.00.02). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль (Mykytenko, N. O. *Theory and technology of formation of the foreign language professional competence of the future specialists of the natural profile* (DSc thesis abstract 13.00.04, 13.00.02. Ternopil national pedagogical university named after Volodymyr Hnatiuk. Ternopil).
6. *Програма з англійської мови для професійного спілкування*. (2005). К.: Ленвіт (English language program for professional communication. (2005). K.: Lenvit).
7. *Про затвердження Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці»*. Постанова кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. № 1153 (On the State Program Approval "Information and Communication Technologies in Education and Science". Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 7, 2005 No. 1153. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1153-2005-%EF>

8. Бігич, О. Б., Бондар, Л. В., Волошинова, М. М., Максименко, Л. О., Огуй, О. М., Сімкова, І. О., Окопна, Я. В. (2013). *Теорія і практика формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні у студентів нелінгвістичних спеціальностей*. К.: Вид. центр КНЛУ (Bihych, O. B., Bondar, L. V., Voloshynova, M. M., Maksymenko, L. O., Ohui, O. M., Simkova, I. O., Okopna, Ya. V. (2013). *Theory and practice of formation of the foreign-language professional-oriented competence in speaking among students of non-linguistic specialties*. K.: Printing centre of KNLU).

9. Richards, J. C., Rodgers, T. S. (2005). *Approaches and Methods in Language Teaching*. 2nd ed. CUP. (Cambridge Language Teaching Library).

10. Valenthon, I. (2017). The experimental research study results with the author's course "Hot English" for the future managers. *Proceedings of the International Scientific Conference "Topical problems of modern science" (June 16, 2017, Warsaw, Poland), Vol. 5*. Multidisciplinary scientific edition Indexed by: Academia.edu RS Global S. z O.O., Warsaw, Poland.

РЕЗЮМЕ

Валентон Инна. Учебная автономия будущих менеджеров в процессе формирования англоязычной профессионально ориентированной компетентности в чтении.

В статье рассматриваются вопросы, касающиеся модели формирования англоязычной профессионально ориентированной компетентности в чтении будущих менеджеров путем учебной автономии. Выделены принципы построения модели формирования читательской компетентности: цикличности, системности, профессиональной направленности и поэтапности обучения. Обоснованы этапы формирования англоязычной профессионально ориентированной компетентности в чтении. Определены средства формирования иноязычной компетентности в чтении и способы контроля уровня ее сформированности.

Ключевые слова: авторская учебная компьютерная программа-тренажер, англоязычная профессионально ориентированная читательская компетентность, этапы формирования, контроль, будущие менеджеры, принципы.

SUMMARY

Valenthon Inna. Training autonomy for the future managers in the professionally-oriented communicative competence formation process in English reading.

The article deals with some questions concerning the model of the formation professionally oriented competence in the English reading for the future managers and with the problem of the development of strategic skills of ESP reading. There has been grounded the necessity of students' mastering the above-mentioned competence. The term "professionally oriented competence in English reading for the future managers" has been defined. This model falls into the following groups: planning, inferring, hypothesis testing, revising hypotheses. The author gives a full description of the modelling. The reading skills are suggested to be developed with the help of corresponding electronical exercises and tasks. It has been proved that pre-reading exercises aim to form strategic skills of planning, reading exercises and tasks enable to use reading strategies of inferring and compression while post-reading tasks help to develop strategies of evaluating and correcting. The research results can be used for further studies of the problem. The principles of constructing the model in English reading competence: cyclicity, systematicity, professionally orientation and stepwise learning are singled out. The stages of formation professionally oriented competence in English reading are substantiated. The means of forming foreign language competence in reading and ways of controlling its level of formation are determined. The linguistic characteristics of English financial and economic texts and psychological mechanisms of their vocabulary learning have been determined. The linguodidactic

model of developing English lexical competence of the future financiers in the process of reading professionally oriented texts has been elaborated and the corresponding system of exercises has been modelled. The criteria, evaluative indicators and levels of developing English reading competence of the future managers in the process of reading professionally oriented texts have been defined.

Key words: *author's educational computer program-training, professionally oriented English reading competence, stages of formation, control, future managers, principles.*

УДК 37.013.42:004.77

Наталія Коваленко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0003-2854-2461

DOI 10.24139/2312-5993/2017.10/197-209

МЕТОД КАТЕГОРІАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У СТУДЕНТСЬКОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

У статті проаналізовано сутність, структуру методу аналізу категоріально-понятійного апарату студентського педагогічного дослідження, подано методику опанування ним майбутніми вчителями в ході проведення наукового педагогічного пошуку. Ґрунтуючись на ретроспективному аналізі власної педагогічної практики, аналізі продуктів дослідницької діяльності студентів, наведено результати ефективності розробленого алгоритму. Розглянуті шляхи відображення сутності методу аналізу категоріально-понятійного апарату у змісті тренінг-консультацій із проведення педагогічного дослідження та реалізації основних положень в університетському педагогічному процесі.

Ключові слова: *вища освіта, педагогічна професійна підготовка, дослідницька компетентність, якість студентського педагогічного дослідження, курсова робота з педагогіки, метод аналізу категоріально-понятійного апарату, тренінг-консультації.*

Постановка проблеми. Науково-дослідницькі вміння, які забезпечують «ефективність вирішення професійно-педагогічних проблем і типових професійних завдань, здатність до впровадження у практику ідей сучасної педагогіки, методів навчання та викладання навчальних дисциплін і предметів, використання наукової літератури та інших джерел інформації для створення сучасних форм навчання професійної компетентності вчителя, упровадження оціночно-ціннісної рефлексії» [3], відповідно до наказу МОН України № 665 від 01.06.2013 року «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів», становлять підґрунтя їх професійної компетентності. Кваліфікаційними характеристиками професії «вчитель загальноосвітнього навчального закладу II–III ступенів» серед завдань та обов'язків визначено «організацію